

ÅRSPLAN 2013

Hovedkapitler

Internt styringsverktøy for

Norsk senter for menneskerettigheter

ÅRSPLAN 2013 - HOVEDKAPITLER

Direktørens innledning

Årsplanen for Senter for menneskerettigheter (SMR) er i første rekke et internt styringsverktøy til bruk for ansatte og ledelse ved SMR, men også en kilde for andre om SMRs aktiviteter inneværende år. Fokus er på innholdet og i mindre grad på stil og form. Vekslingen mellom norsk og engelsk er ellers typisk for vår praktiske arbeidsform. Årsplanarbeidet for 2013 ble naturlig nok påbegynt i god tid i 2012, men utarbeidelsen av ett samlet dokument er av ulike grunner blitt forsinket. Her følger planens hovedkapitler.

Virksomheten til Norsk senter for menneskerettigheter fordeler seg på fire områder: Forskning og undervisning, internasjonal programvirksomhet og arbeidet som nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NI). Planene for disse områdene redigeres i egne kapitler. Virksomheten til SMR ivaretas av om lag 70 ansatte. SMR har altså en bred og sammensatt profil. Senteret er en grunnenhet under Det juridiske fakultet, men er samtidig Universitetet i Oslos flerfaglige menneskerettighets-senter med en stab sammensatt fra flere disipliner, og med representanter fra flere fakulteter i styret. SMRs status inntil videre som NI bidrar til å gi senteret en bredere samfunnsoppgave. Et bredt spekter av ombudsordninger og friville organisasjoner er representert i Rådgivende utvalg for NI som også oppnevner representanter til SMRs styre. Som NI skal SMR bidra til at norske myndigheter overholder sine internasjonale menneskerettighetsforpliktelser. Et hovedtiltak i den forbindelsen er utarbeidelsen av Årbok om menneskerettigheter i Norge, en publikasjon som har opparbeidet seg en viktig posisjon som referanseverk. På sitt møte i mars 2013 vedtok styret ved Universitetet i Oslo at SMRs rolle som Nasjonal institusjon skal avvikles innen 1. juli 2014, i tråd med anbefalinger fra så vel en ekstern ekspertgruppe, SMRs eget styre og ledelsen ved Juridisk fakultet. Mens vi venter på myndighetenes beslutning om re-etablering av NI utenfor UiO videreføres arbeidet ved SMR for fullt.

Det førende prinsippet for årsplanarbeidet ved SMR er at senteret skal være et sted der fremtredende menneskerettighetsforskere og andre eksperter ønsker å være tilknyttet. Vår eksistensberettigelse ligger i å være et akademisk kraftsentrum for menneskerettighetsforskning i Norge og et nasjonalt kompetansesenter som både myndigheter og sivilsamfunnet kan ha nytte av. Et tegn på at vi har kommet langt i å oppnå en slik status er at et prosjekt utviklet med basis i SMR (ledet av forskningsleder Andreas Føllesdal og tidligere direktør Geir Ulfstein) i 2012 vant konkurransen om å bli et av de nye Senter for fremragende forskning.

SMRs største strategiske utfordring på kort og mellomlang sikt er å styrke grunnfinansieringen, spesielt finansieringen av fast vitenskapelig ansatte. Vår sterke avhengighet av ekstern finansiering for å dekke faste utgifter er i lengden ikke bærekraftig for en grunnenhet ved Universitetet i Oslo. SMRs ledelse innledet på denne bakgrunn i 2010 en dialog med fakultetsledelsen og rektoratet med

sikte på å finne løsninger. 2013 kan i denne sammenheng bli et vannskille i SMRs videre utvikling i og med at Juridisk fakultet, i forbindelse med avviklingen av NI og dermed bortfall av en betydelig andel finansiering av faste stillinger, har tatt grep for å endre finansieringsstrukturen for senteret. Målet er å sikre at de fast vitenskapelig ansatte finansieres over det ordinære basisbudsjettet og ikke med overheadmidler tilført fra eksternt finansiert virksomhet, slik tilfellet i stor utstrekning har vært til nå. Dette finansieringsansvaret kan ikke fakultetet ta alene, og ledelsen er derfor i dialog med UiO sentralt for å finne varige løsninger. Et annet forhold som bidrar til at fakultetet nå ønsker å normalisere SMR som grunnenhet er rekruttering av ny direktør for perioden fra 2014, en prosess som etter planen fullføres innen utgangen av vårsemesteret.

For meg har det vært et sentralt mål siden jeg på nytt overtok som direktør i 2009 å få gjennomslag for at universitetet skulle ta et større eierskap, og dermed ansvar for vår grunnfinansiering. Vår primære tilhørighet er ved UiO, og den gradvise faglige og administrative integreringen i fakultetet har gått sin gang. Jeg har også siden 2010 vært klar over at endrete krav innen FN-systemet til fullt akkrediterte Nasjonale institusjoner ville måtte innebære en avvikling av rollen som NI. Jeg har derfor siden arbeidet for en ordnet utskillelse av NI basert på en klarere rolleforståelse mellom pådriver- og vaktbikkje-rollen på den ene siden og universitetsrollen på den andre. Målet må være at Norge får en ny og mer slagkraftig NI enn det SMR kan være, samtidig som SMRs posisjon som universitetssenter blir styrket. Jeg håper at begge disse målene vil være innen rekkevidde når jeg trer av ved årsskiftet, selv om faren fortsatt (mars 2013) ikke kan utelukkes for det verst tenkelige utfallet: At SMRs basisfinansiering blir alvorlig svekket, og at norske myndigheter bestemmer seg for å se bort fra anbefalinger og krav om re-etablering av en NI utenfor UiO. Dette ville bli et alvorlig tilbakeslag for det samlede menneskerettighetsarbeidet i Norge.

Med den klarere universitetsprofilen SMR nå styrer mot er det viktig å understreke at vi med støtte fra fakultetsledelsen vil videreføre og videreutvikle vår store portefølje av eksterntfinansierte internasjonale programmer. Videreutviklingen vil bestå i å følge opp det arbeidet som er startet i de tematiske arbeidsgrupper der målet er å få til bedre strategisk samordning og faglige synergier mellom forskningen og de mer anvendte programmene.

For 2013 blir min og ledelsens hovedoppgave å følge opp og bringe best mulig i havn de mange strategiprosessene som SMR nå er inne i. Sentrale elementer i dette arbeidet redegjøres det for i de følgende hovedkapitlene. Den detaljerte årsplanen for de ulike virksomhetsområdene, inkludert forskningsplaner for den enkelte medarbeider, vil bli ferdigstilt så snart det lar seg gjøre.

Nils Butenschøn

RESEARCH

Guiding principles: The Norwegian Centre for Human Rights (NCHR) will further develop its position, which is recognised both nationally and internationally, as a multi-disciplinary centre for research and teaching at the University of Oslo. The NCHR will develop and strengthen its national responsibility to be a centre of expertise and a knowledge base in the field of human rights in Norway, in research and teaching and through active participation in the public debate. The international programmes will remain a core activity at the NCHR and contribute towards competence building and development of knowledge in the interaction between research and academic cooperation in the programmes.

Main priorities for 2013:

- A main challenge for 2013 is that a number of staff members associated with the *MultiRights* project will move at the latest at the end of the year to Domus Nova in connection with relocations of all staff included in the new Centre of Excellence project *MultiCourts*. The project, which will be needing office space covering a whole floor at DN (and therefore could not be located at the NCHR premises), will bring new dynamic research activities to the Faculty, including human rights research. It will be an important task for NCHR and our researchers to be sufficiently involved with the MultiCourt project so that our research environment can profit from the opportunities created by, and not suffer from, the establishment of this new CoE.
- One consequence of the MultiCourt project is that Professor Andreas Føllesdal (who used to be our Research Director) will leave us for the coming ten years. We will then be without any permanent staff covering the field of Philosophy – one of the three main pillars of NCHR's academic construction since its establishment (the two other being Law and Political Science). It will be an important priority of the NCHR leadership to recruit a replacement of Professor Føllesdal.
- Strengthening legal research is an important aim in the current research strategy. A new Associate Professor in Law (Vibeke Blaker Strand) will take up her position in April this year. She should be given all necessary support in order to qualify for full professorship within reasonable time.
- General priorities for the research leadership (Director, Assistant Director, and Research Director) throughout the year are recruitment of PhD students and Postdocs, and initiate or establish partnerships for research applications from EU, the Research Council, or other sources.
- A project of high priority for 2013 is *Methodological Challenges in Human Rights Research* funded by NordForsk. A seminar, including a PhD course, will be organized in cooperation with the European University Institute in Florence in June and will be followed up with a book project to be published next year. The project has been on our research agenda for several years, but only now have we been able to obtain the funding and capacity necessary to realize the plan.

- The research leadership in conjunction with TAG leaders should continue and strengthen the implementation of the research priorities as developed by the TAGs for the current period (or revise these priorities). A particular task for 2013 will be to include opportunities given by the research- and dissemination funds available within the Framework Agreement with the MFA in the planning for 2014.
- In line with the previous point, the research leadership and TAG leaders in conjunction with the leaders of the international programmes, should seek to further strengthen research and teaching capacities as integral activities of the international programmes. This will also contribute to meeting the expectations of the Faculty as regards the direction of the development of our international programmes.
- It is an important task for the research leadership to contribute to securing necessary research-based teaching capacity for the running of our two-year Masters Programme and the Summer School in Human Rights. It should also be our ambition in 2013 that NCHR will take over the teaching responsibility in the field of human rights at the Faculty of Law. Teaching obligations that cannot be fulfilled either at NCHR or the Faculty should be offered to other faculties based on agreements between the Faculty of Law and relevant faculties.

INTERNATIONAL PROGRAMMES

Guiding principles: NCHR's internationally applied programmes aim to promote the respect for and implementation of international human rights and democratization in countries outside Norway through

- (1) Human rights training at university level,
- (2) Research and cooperation on human rights challenges and needs (country, region, globally) with the potential for positive impact, and
- (3) Competence building in Norway to inform international involvement (including deployment of competent personnel to international field missions).

The NCHR has various long term and comprehensive programmes focusing on specific countries (China, Indonesia and Vietnam) or specific themes in various countries (NORDEM/civil and political rights, SERP/socio, economic and cultural rights). As of 1 January 2013 the Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief is a regular programme at the NCHR.

Additional efforts include support to the international human rights bodies and processes through expert representation and time limited projects. The main thrust of international programmes is to implement relevant and timely projects abroad which through professional, efficient and result oriented activities will have a positive impact on human rights performance in the longer term. While long term positive impact is the decisive factor for involvement, we also aim for this work to contribute to, draw on and inform research, education and other core activities at the NCHR.

International programmes address a variety of human rights topics, but share a common methodological approach. The approach is to pursue research based exchange, dialogue and interaction, targeting actors with the possibility to promote human rights in countries with extensive human rights challenges on the one hand, and willingness to cooperate, on the other.

The work in 2013 will give high priority to implementing the three year agreement with the MFA covering China, Indonesia, Vietnam, Oslo Coalition and research and dissemination (2012- 2014). Planning and reporting according to the new format, results-based planning will be a particular focus. Increased focus on cross-cutting activities between the programmes such as within the field of business and human rights as well as a common approach to receiving guest researchers which creates synergies will continue.

The three year agreement on NORDEM (2012 – 2014) is also of high priority. The cooperation with Al Jazeera and the increased focus on the MENA region will continue.

Outreach to a wider audience and increased visibility of the activities and results of the international programmes will be strengthened. Inter alia will a report focusing on the overall results achieved in all the programmes will be developed.

Discussions with the Ministry of Foreign Affairs on the period after the present framework agreement period (2012 – 2014) will start in 2013. A separate process on NORDEM will be initiated. A feasibility study to Myanmar with the aim of identifying possible partners for capacity building and research cooperation will be carried out.

The role of the applied international work within the University and NCHR will clarified.

NASJONAL INSTITUSJON

SMR har inntil videre status som Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (NI) i henhold til kongelig resolusjon av 21. september 2001. Dette er en oppfølging av anbefalinger fra FNs generalforsamling gitt i de såkalte Paris-prinsippene. Prinsippene oppstiller visse rammer for slike institusjoner og legger spesielt vekt på uavhengighet fra nasjonale myndigheter for å kunne "fremme og verne om menneskerettighetene". På sitt møte i mars 2013 vedtok styret ved Universitetet i Oslo at SMRs rolle som Nasjonal institusjon skal avvikles innen 1. juli 2014. Mens vi venter på myndighetenes beslutning om re-etablering av NI utenfor UiO videreføres arbeidet ved SMR for fullt.

Målsetting for arbeidet: Som nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NI) skal SMR «bidra til større bevissthet om og bedre oppfyllelse av de internasjonalt vedtatte menneskerettighetene i Norge». Mandatet er nærmere presisert i SMRs vedtekter § 1. En sentral del av arbeidet til Nasjonal institusjon er i henhold til den kongelige resolusjonen å «overvåke menneskerettighetssituasjonen i Norge, særlig gjennom forskningsrapporter og utredninger». Senteret skal videre ha en "rådgivende funksjon overfor myndigheter og organisasjoner", "gi tilbud om utdanning" og informere om menneskerettigheter" i Norge. Senteret «skal ikke behandle enkeltsaker, men henvise til eksisterende ombudsordninger, rettsapparatet eller frivillige organisasjoner».

Årsplanen for 2013 har fem overordnede prioriteringer:

1. NI re-etablering – informerte vedtak politisk og ved UiO

SMR som Nasjonal institusjon ble degradert til B-status i november 2012 etter at Det internasjonale koordineringsorganet for nasjonale institusjoner (ICC) året før varslet at SMR/NI ikke fullt ut oppfylte Paris-prinsippene. Regjeringen nedsatte en arbeidsgruppe i august 2012 for å utrede nødvendige endringer inkludert alternativ organisering utenfor Universitetet. Arbeidsgruppens rapport, som var lovet 14. desember 2012, ble utsatt på ubestemt tid, men ventes ferdigstilt innen utgangen av vårsemesteret. Det fant videre sted møte mellom UMIN og rektor 16. november 2012. Hovedfokus inneværende år er (1) oppfølging av den politiske prosessen, herunder innspill og informasjon til interdepartemental arbeidsgruppe, høringsuttalelse til slutført rapport, oppfølging overfor Stortinget og andre aktører før komitebehandling og innstilling; (2) bidra til informert beslutning i UiO-styret; (3) videreføre faglig reorientering av virksomheten uavhengig av status; og (4) forestå den administrative prosessen ved formell utskillelse 30.06.2014 og eventuell fremtidig samlokalisering med SMR deretter.

2. Monitorering/overvåking – integrert tilnærming og publiserte resultater

NI har til oppgave å fremme og verne om menneskerettighetene i Norge. Overvåking gjennom systematisk informasjonsinnsamling holdt opp mot menneskerettslige standarder, utgjør vårt kunnskapsgrunnlag om menneskerettslige utfordringer i norsk sammenheng. Det gir oss grunnlag for å identifisere tematiske prioriteringer som vi følger opp gjennom ulike aktiviteter, herunder internasjonal rapportering, høringsuttalelser, seminarer, webinformasjon og påvirkningsarbeid. Hovedfokus inneværende år er (1) styrke den strukturerte tilnærmingen for å sikre integrering av overvåkingen i det løpende arbeidet; (2) ha særlig fokus på datainnsamling på mr-utfordringer allerede identifisert; (3) sammenstille resultatene av fjorårets overvåking i Årbok om

menneskerettigheter i Norge 2012; og (4) sammenstille resultatene av løpende overvåking på web med tilhørende faktaark på alle menneskerettslige hovedtemaer.

Tematiske prioriteringer – oppfølging av identifiserte behov

NI har på grunnlag av tidligere overvåking identifisert en foreløpig liste over mr-utfordringer i Norge. Mer systematisk overvåking vil etter hvert gi en helhetlig liste over relevante utfordringer. Tematiske prioriteringer skal dekke bredden av mandatet og skal derfor inneholde mer spesifikke tema innenfor fem hovedkategorier: rammeverket for mr-vernet i Norge, sivile og politiske rettigheter (SP), økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), diskriminering og asylspørsmål. Sentrale tema identifisert per i dag innenfor disse hovedkategoriene er: grunnlovsrevisjon og NI reetablering (rammeverk); tvangsbruk i lukkede institusjoner inkludert psykiatrien og isolasjon i fengsel (SP); hatefulle ytringer, roma, og andre minoriteter som jøder og nye landsmenn (diskriminering); lengeværende barn uten lovlig opphold (asyl). Spesifisering av relevant ØSK-tematikk er per i dag mest uavklart. Tematiske prioriteringer inneværende år er (1) styrking av mr i Grunnloven, (2) målrettet oppfølging av øvrige tema identifisert over og (3) å avklare relevant ØSK-tematikk, tentativt vurdere helse/sosial sikkerhet for eldre eller bolig for vanskeligstilte.

3. Internasjonal rapportering – innspill før høringer under ØSK og UPR

Internasjonal rapportering er en sentral arena for fokus på mr-utfordringer i Norge. NI må unngå at slik rapportering tar for mye tid og vil derfor basere innspillene på tidligere arbeid, herunder årbok/analysekapitler, tidligere supplerende rapporter og høringsuttalelser. Sentralt inneværende år er innspill i form av spørsmål og supplerende rapporter i forkant av to FN-høringer av Norge i 2014. Det gjelder (1) hovedkonvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) og (2) MR-rådets universelle periodiske gjennomgang (UPR). I tillegg vil det i samarbeid med LDO, bli gitt innspill i forbindelse med Rasediskrimineringskonvensjonen (CERD).

4. Virkemidler for effekt – inkludert påvirkningsarbeid

Vi benytter i dag åtte ulike virkemidler eller aktiviteter for å fremme vår kunnskap om og handling for gjennomføring av mr i Norge. Aktivitetene inkluderer *internasjonal rapportering*, *høringsuttalelser*, seminarer/mr-forum, *webinformasjon*, *påvirkningsarbeid*, mr-undervisning, *samarbeid nasjonalt* og samarbeid internasjonalt. Påvirkningsarbeid prioriteres høyere enn tidligere og utvikles i tråd med NIs rolleforståelse. For å sikre effektiv ressursbruk og øke mulighetene for konkrete resultater, vil hovedfokus inneværende år være at (1) all aktivitet rettes mot våre tematiske prioriteringer og (2) flest virkemidler brukes på de høyest prioriterte temaene. Generelt vil fem virkemidler ha forrang (se uthevet over), mens de øvrige benyttes så langt mulig. Mr-undervisning er kun aktuelt på ad-hoc basis i tråd med langsiktig visjon om undervisning rettet mot profesjonsgrupper. I tillegg må videreføring av EMD-prosjektet etter NI-utskillelse fra UiO avklares mellom NI, SMR og Lovdata.